

ИНТЕРАКТИВНИ ПОДХОДИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ УМЕНИЯ В Е-ПРОСТРАНСТВОТО

Марина Петрова

Професионална гимназия по електротехника и електроника – Пловдив

Резюме. Докладът представя интерактивни подходи за развитие на комуникативноречевите компетентности чрез прилагане на информационно-комуникационни технологии (ИКТ) и работа в екип в обучението по български език в VIII клас. Предложен е модел на урок за създаване на електронно писмо с определена цел и адресат.

Keywords: communicative competences; stylistic norm; label formulas

Работата с информационно-комуникационни технологии (ИКТ) в училище не е новост за българското образование. Тя наложи търсенето на нови методи и форми, чрез които обучаемите са активни участници и съавтори на образователните ресурси. Вследствие в училище започнаха да се реализират комбинирани и бинарни уроци, в които учениците усвояват и прилагат знания и умения **по** и **от** различни учебни дисциплини, чрез които се осъществяват трансверсални релации (срв: Rasheva-Merdzhanova, 2012), необходими в подготовката им за успешно бъдеще. Във връзка с това в методиката по различните учебни дисциплини също протичат динамични промени, най-осезателни в целенасоченото търсене на междупредметност и включването на ИКТ и екипната дейност в урочните структури, така че да се изпълнят както собствено дисциплинарни, така и глобалните образователни цели на XXI век (Rasheva-Merdzhanova, 2016).

От 2017/2018 година настъпиха промени в учебните програми по предмета „Български език и литература“ (БЕЛ), засягащи равнище VIII клас. В представянето на програмата по български език (БЕ) е заложено, че: *обучението по български език в VIII клас разширява и допълва знанията, уменията и отношенията, свързани със системата на съвременния български книжовен език и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците. С оглед на развиването на социокултурните компетентности са представени теми, чрез които се*

цели запознаване с особеностите на разговорния и на художествения функционален стил, както и овладяване на умения за извличане и за използване на информация от разговорни и от художествени текстове за решаване на комуникативна задача. Предвидено е и овладяването на речевия етикет в електронното общуване. (...) Във връзка с развиването на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в учебната програма е предвидено развиване на умения за писане на електронно писмо, на публично изказване по морален проблем, както и за създаване на писмен аргументативен текст – есе. (Учебна програма по български език и литература за VIII клас, компонент български език (общообразователна подготовка)¹⁾. Т.е. програмата предвижда дейности не само за развитието и усвояването на езиковите норми и лингвистичните понятия, но и работа **със** и **чрез** ИКТ.

Очакваните резултати от обучението в края на класа по отношение на **социокултурните компетентности** са: учениците да могат да разграничават видовете функционални стилове (разговорен, художествен); да разбират отношението между речево поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация; да оценяват идеи, тези и аргументи съобразно своя опит; да търсят, извличат, обработват и използват информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи; да представят различни видове информация по зададени параметри. По отношение на **езиковите компетентности** учениците да: познават характеристиките на българския книжовен език; разпознават езикови особености на текстове, характерни за разговорния и за художествения стил; задълбочават знанията си за лексикални и за граматични особености на книжовния български език. По отношение на **комуникативните компетентности** за **слушане** да сравняват и анализират различни проблеми при участие в диалог и в дискусия; за **четене** да сравняват и анализират проблеми в художествени текстове; за **говорене** да спазват правилата за книжовен изговор; да подготвят и представят публично изказване по морален проблем; за **писане** да спазват изучените книжовни езикови правила и да създават в писмена форма есе по морален проблем и електронно писмо (пак там).

В новите учебници за VIII клас по български език темата, свързана с особеностите на електронното писмо, се обвързва с темата за речевия етикет в електронното общуване (нетикет) (срв: Vaseva, Veleva, 2017; Georgieva et al., 2017; Markova et al., 2017; Mihaylova et al., 2017; Panov et al., 2017; Petrov et al., 2017). Представени са различни формати на електронни писма, предназначени за лична и официална кореспонденция, структурно-композиционните особености и графичните изисквания (главни букви, шпации, употреба на запетая след обръщение). След урочните статии се поставят

задачи за редактиране на електронни писма и индивидуално създаване на електронно писмо с определена цел и адресат. Този тип задачи предполагат учениците самостоятелно да продуцират електронно писмо като домашна работа и да го изпратят на посочен учителски имейл за проверка. Но създаването на едно писмо не гарантира усвояването на различни речеви стратегии съобразно целта и адресата на писмото. Ето защо задачата може да претърпи разширение и да се изпълни в урок за упражнение, в който учениците, разделени в екипи, създават електронни писма по една и съща тема, но с различни цели и адресати.

Методическото решение представлява прилагане на комбинация от изследователски, съпоставителен и интерактивен метод; формите са мозъчна атака и съвместно (кооперативно) обучение; а похватите са съобщение на учителя и задачи за упражнение – за създаване на текст (електронно писмо) по конкретни указания, предназначено за определена сфера на комуникация. Реализацията на урока изисква предварителна подготовка от страна на учителя – проучване на лингвистични и методически източници, свързани с урочната тема; подготовка на подходящи задачи за упражнение, които водят до повишаване на знанията и уменията на учениците за продуциране на текстове (електронни писма), предназначени за различни социокултурни сфери на комуникация; подготовка на групови чек-листове, предназначени за отделните екипи; осигуряване на работни листове и компютърна зала за работа. Предварителните задачи към учениците са: да се преговори изученото за текстовете, възникващи в различните сфери на комуникация и принадлежащи на различните функционални стилове (комуникативни стилотворни фактори; езикови стилотворни фактори; жанрове) и за електронното писмо (структура, етикетни формули).

В хода на урока се очертават пет учебни ситуации.

Начална учебна ситуация: свързва се с актуализирането на знанията за различните сфери на комуникация и различията между текстовете, принадлежащи на отделните функционални стилове (езикови стилотворни маркери); знанията за създаване на електронно писмо и е-писмо с определена цел и адресат; избират се двама асистенти за конкретния учебен час; мотивира се темата.

– Важността да умеем да общуваме чрез е-поща с конкретен адресат.

– Постигане на планирани цели чрез комуникация през е-поща.

– Стилистични различия в продуцирането на е-писмо съобразно целта и адресата.

Формулират се задачите за отделните екипи, като би било подходящо в зависимост от вида на училището и събитията, свързани с училищния живот, да се избере обща тема на писмото (например: работа по конкретен европейски проект; участие в състезание, кандидатстване за стипендия и др.).

В първата учебна ситуация учениците се приканват верижно да дадат по едно предложение, свързано с отговора на въпроса „**Защо** искам да участвам в/ кандидатствам за...?“, а отговорите им се записват на дъската от асистентите, посочва се и учителският работен имейл. Ситуацията е необходима за разгръщане на темата и се реализира чрез прилагане на мозъчна атака.

Във втората учебна ситуация учениците се разпределят в 4 екипа (по шест участници) и заемат позициите си до работния компютър; всеки екип получава чек-лист (фигура 1) за конкретната задача; всеки ученик получава допълнителен лист, който да използва в процеса на работа (материалите се раздават от асистентите); поставя се време за изпълнение на задачата. Ситуацията представлява ядрото в урока за създаване на електронно писмо по определени параметри (цел и адресат), като във всеки чек-лист адресатът (родители, приятел, директор, медия, институция) и целта (да се потърси подкрепа, да се мотивира участие, да се представят постижения на училището и под.) се променят – запазва се само общата тема.

ПРИМЕРЕН ЧЕК-ЛИСТ

I. Разпределете ролите си, както следва:

1. Отговорник за предложенията (дава думата на всеки от членовете да изкаже предложението си за съдържанието на писмото).
2. Отговорник по записването (води записки за отделните предложения).
3. Отговорник по свързването на предложенията в текст е-писмо с конкретна цел и отправено към конкретен получател.
4. Отговорник по набирането на текста в е-формат на електронна поща.
5. Отговорник по отстраняването на правописни, граматични, лексикални, пунктуационни и стилистични грешки (редактор).
6. Говорител на екипа.

II. Задача: (Формулира се задачата).....

III. Изпратете писмото на учителския имейл, като предварително редактирате текста.

NB! В процеса на работа можете да се опрете на записаните на дъската предложения, както и да използвате електронни речници (правописен и тълковен).

Фигура 1

Трета учебна ситуация: след приключване на времето говорителите на екипите изчитат писмото на своя екип; двамата асистенти следят получените на учителския имейл писма, като задачата им е да открият грешките в текста (ако има такива); след изчитането на всяко от писмата се прави коментар на стиловите белези, характерни за вида на общуването, етикетните формули и употребата на експресивна и неутрална лексика. Ситуацията се свързва с проверка и анализ на изпълнението на задачата.

Заключителна ситуация: представлява обобщение със следните смислови акценти:

– тематичната връзка между отделните е-писма, но ясните разлики, породени от различните адресати, целите и комуникативноречевите ситуации, за които са предназначени текстовете;

– важността на етикетните формули при писмено общуване с е-писмо;

– важността на езиковата грамотност при продуциране на текст (е-писмо).

За да се стимулира желанието за участие и работа в екип, всеки от екипите получава оценка за изпълнението на задачата (в точки/в оценка).

По отношение на *социокултурните компетентности* чрез прилагането на технологията на учениците се дава възможност да придобият знания и умения да: разграничават текстове, принадлежащи на различни функционални стилове; разбират отношението между речевото поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация; оценяват идеи, тези и аргументи съобразно своя опит; търсят, извличат, обработват и използват информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи; представят информация по зададени параметри.

По отношение на *езиковите компетентности* чрез прилагането на технологията на учениците се дава възможност да придобият знания и умения да: познават и владеят характеристиките на българския книжовен език; разпознават езикови особености на текстове, характерни за общуването в различните комуникативни сфери; задълбочават знанията си за езиковите норми на книжовния български език.

По отношение на *комуникативните компетентности* чрез прилагането на технологията на учениците се дава възможност да придобият знания и умения да: слушат, сравняват и анализират чужди текстове; участват в диалог и в дискусия; четат, сравняват и анализират проблеми, породени от особеностите на различните социокултурни сфери; спазват правилата за книжовен изговор и правопис съобразно изучените книжовни езикови правила; създават в писмена форма електронно писмо.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.mon.bg/> Uchebna programa po balgarski ezik za VIII klas (Curriculum in Bulgarian for 8th grade).

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Georgieva, M. V. Zhobov, D. Dimitrova & V. Ineva (2017). *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Anubis [Георгиева, М., В. Жобов, Д. Димитрова & В. Инева (2017). *Български език VIII клас*. София: Анубис].
- Markova, P. P. Varbanova, N. Paskalev & D. Petrova (2017). *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Bg Utshebnik [Маркова, П., П. Върбанова, Н.

- Паскалев & Д. Петрова (2017). *Български език VIII клас*. София: Бг Учебник].
- Mihailova, V., Y. Tisheva, R. Stanthseva & B. Borisov (2017). *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Prosveta [Михайлова, В., Й. Тишева, Р. Станчева & Б. Борисов (2017). *Български език осми клас*. София: Просвета].
- Panov, A. & Zh. Zlateva (2017). *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Diogen [Панов, А. & Ж. Златева (2017). *Български език VIII клас*. София: Диоген].
- Petrov, A., M. Padeshka & M. Balinova (2017). *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Bulvest 2000 [Петров, А., М. Падешка & М. Балинова (2017). *Български език VIII клас*. София: Булвест 2000].
- Rasheva-Merdzhanova, Ya. (2012). Obuchenieto po balgarski ezik I literatura kato puskov mehanizam za transformatsiya na lichen v rodov kulturen opit. *Balgarski ezik I literatura*, kn. 2, 120 – 132 [Рашева-Мерджанова, Я. (2012). Обучението по български език и литература като пусков механизъм за трансформация на личен в родов културен опит. *Български език и литература*, kn. 2, 120 – 132].
- Rasheva-Merdzhanova, Ya. (2016). Ot bazovi metodicheski podhodi za transversalni kompetentnosti do individualna uchebna kniga. *Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, kn. 2, 191 – 208 [Рашева-Мерджанова, Я. (2016). От базови методически подходи за трансверсални компетентности до индивидуална учебна книга. *Стратегии на образователната и научната политика*, kn. 2, 191 – 208].
- Vaseva, M. & T. Veleva (2017) *Balgarski ezik VIII klas*. Sofia: Prosveta Az Buki [Васева, М. & Т. Велева (2017). *Български език VIII клас*. София: Просвета Аз Буки].

INTERACTIVE APPROACHES FOR THE DEVELOPMENT OF SKILLS IN COMMUNICATIVE COMPETENCES IN THE E-SPACE

Abstract. The report presents the interactive approaches for the development of communicative competences by applying ICT and teamwork of training in Bulgarian language teaching in VIII grade. The proposed model is a lesson for the team create an email with the specific purpose and addressed.

✉ **Ms. Marina Petrova**

Plovdiv Vocational School of Electrical Engineering and Electronics
31, Knyaginya Mariya Luiza St.
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: petrovamarina@abv.bg